

5473

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK

UPPSALA

Landsmålsarkivet

Väster götland

Västra Tunhem. 200

Russ. Aug. 1933.

ULM:s frigel. 1 Myrjötte huskällning.

12 ff. 4:

5473

4/1 33

Swan på Landmilkboets fråglista
1. Mjölkhuskolning

Västergötland
Västra Tunhem

Mj^ölk, mj^ölk, mj^ölk av Korr även
så på mindre ställen, bakstovesittare
eller sådana som blott hadde en liten
jordbit, huges använde jeller dessa
voro i svära, att föda, då de leode,
av gräs löv asp bark och dylikt
mj^ölken, efter jetter var av beskars
smak och gav i heller mycket mj^ölk,
av sig komman kallades jet, hanen
jetbock och ungarne killingar
mj^ölk användes till uppfödning
av kallar, samt spädgrisar
mj^ölk användes även till färgning
vullen, då blandades med krita
till strykning av vägar och Tak

(Obs. Mj^ölke-
neren är ej färdig
som mj^ölke-neren;
ljuden och for-
manen är ej
alltid dialekt-
la an. an.)

J. L.

4. hankönet
kallades killing
hankönet hudda
(brev 17/2 33)

August Ljus Lillskog den 29/1/1933

Landsmålsarkivets frägalista mjölkhuskällning
Samt även afisars detta naturligtvis
där som ej fanns tapeter bort källning
förekoms ytterst sällan för den
mjölks som ej användes till husbehov
eller kunde beredas till ost eller smör
användes i regel till grisar och
kalvar Råmjölk användes till att
bereda fankakor av råmjölkefankakor
och var det en almän sed att de
som inga kor hade, då allit
fick en fankakor till presents
Korarnas mjölk var den benämning
som i almänhet kallades den mjölks
som diräck blev efter kornas mjölkning
Skummjölk var sådan som fäth stån
en dag och en natt varefter gräddens
bortlagits detta kallades skumme
August, Reus den 29/1 1933

Landsmålsarkivet Uppsala 5473
A. Ruus. 1933. V. TUNHEM
VGL.

Fgl.:1

Landsmålarkivets fragelista mjölkhus
kollering

Mjölk supin kallades den där någon
inne i ladugårdens furt där mjölk-
ningens få gick, eller omedelbart som
mjölkerskan hade mjölkat färdigt
men ej silat den, och det vanliga
uttrycket var där du ska ta hå mjöl-
ke slatten, eller i bland mylke lörn.

Sällan förekom att någon sade supen
den kvimot som skickades med mjölk,
till de fattiga som ingen mjölk hade,
kallades mylkebleck, eller mylketösen,
en äldre föremot kallades mylkegsmma,
eller mylke karingen, Traktering av
söt mjölk vid bygen eller annat
förekom ej mer, skummat och ären

August Skuus den 29/1 1933

4
Landsmålsarkivets frågolista mjölk-hushållning
Hur samt Gernmjölk, kornmjölk,
Gernmjölk var sådant som blev efter
Gerningen av smör även förekom
så kallad blänna, det var en blandning
av mjölk och vatten, ungefär lika
delar av vargen. Vid förtulliga tillfällen
trakterades söt mjölk men för det
mesta kokades den med tiusats är
något surt ämne så att den skar sig
och bildade ost. Klimpar detta kallades
sötost silsup var en dryck, mjölk
sådan den var innan den blivit silad
eller renad från sådant som möjligen
kam från korns öfnar eller något
annat som lätt kunde kamma i
mjölk-kärl. under mjölkningen

August. Ruus den 30/1 1933

Landsmålskivets frägelista mjölkhuskolning

Föt mjölk, kallas den som ej grädden
kummit kamma upp, den kallas söte-
mjölk, skummjölk, då grädden boot-
tagits. Himnan på kott mjölk, kallas
i regel okuren, grädd, gredde, av samlige
kallas flöten, fiks eller fildunka,
var ny mjölk, som grädden ej boot-
tagits och som fick surna.

! skare

Botten mjölken är den som är magrast
mjölk, som okär sig själv kallas
suremjölk, och är i regel den magraste
okär, som ej sammankurit sig kallas
blåsuremjölk, mindre sur drager.
den mjölk som är olämplig till menio-
föda, kallas i regel trinemat
August Ruus den 30/1 1933

Landsmålsarkivet Uppsala 5473
A. Ruus. 1933. V. TUNHEM

VGL.

Fgl.:1

Landsmålsvärdets förordning, Nyölkhuskalling

6

För mjölk kallades segmjölk ✓
ärhols för så vis att det för apoteket
köptes någon Tiersats som kärlet besticks
med en gång sedan kunde det tas
av den förtas mjölken till bestyckning
även fans det på vissa platser när
korna gingo ute på bete, så kallade
seggräs antagligen det samma som
Tätgräs men sådan mjölk har jag
ej sett till sedan var en elfva eller
tolv år så den är för men an 50 år
sedan. Aldeles försvunnen men jag
var ofta som barn och köpte sådan
den kostade då tre skilling kannen
eller lika med böve men min mor

seg - mjölk

seg - gräs

Suzanne Ruus den 31/1 1933

Landsmålsälvets frigolista Hjölhuskallning

Salade ofta om hur de gjorde, men det mesta har fallit mig ur minnet jag vet ej någon nu levande som varit med att bereda sådan mjölk. Men många minnes den fast de aldrig själva varit med vid beredningen den tät mjölk som användes till bestrykning var den som låg överst den förvarades i en munda, där byttes med väl tillslutet lock så att luften kunde trängas in i mjölken fick vara söt där tätämnet tillsattes och skedde straks efter mjölkningen om det gick att göra tät mjölk av skummet mjölk kennes jag men tror det knappast eller kanske höst det

August Ruus den 31/1 1933

Landsmålsärvets följande, mjölkhuskällning

När jag såg då jag hemtade Lät. mjölk
var att den förvarades i en bytta av trä
rymnande ungefär en femten liter men
det var hos en mindre foodbrukare
Kronajägare till yrket vilken bodde
på Hälleberg antagligen hade de
det bättre utrustat vid större gården
här nedanför berget slutade de uppa
med densamma som arbetet vid Uldevalle
Kenesbogs Högunge järnväg tog sin
början då det var lätt att sälja
såväl mjölk som smör utan att hos
så mycket arbete med den och sedan
när järnvägen kom i trafik blev det
med större vinst lättare att sälja den i Kenesbogs

August Ruus den 1/2 1933

Landsmålsarkivet Uppsala 5473
A. Ruus. 1933. V. TUNHEM
VGL.

Fgl.: 1

(Landsmålsarkivets frågolista Hjölkhushållning)
Hur Tutmjölken förvarades är mig inte
med säkerhet kint, jag hade bara sägas
att var och en hade sina bestämde
kunder och de sattes ej mera än som
kunde sägas men om detta var en allmän
regel är jag ej säker för även Trä Kjäll
hvor upplagde för en bank av stövar
så att vattnet kunde rinna av dem
och tvättades för var gång de varit
använda, tvättningen tillgicks så att
de hade kokhet vatten samt fins sand
gemt, en så kallad loage jord av
kort grönis och med detta skurades
de både in och utvån digt men hade
något käl stätt någon längre tid och ej
varit andvänt kokades ena varmed kålet
tvättades detta kallades enlag. August Ruus den 24/10 1933 (enlag?)

Landsmålsarkivet Uppsala 5473
A. Ruus. 1933. V. TUNHEM

VGL.

Frgl.:1

(Landmålsarkivets frigolista. Hjölkhuskolning)

Föt, mjölk i synnerhet bland almåge folket göckam, ej ännu mindre, blandad med gräddor men ofta blandades kait bröd i uppkokt okummat mjölk och kallades detta för söpa, upvärmad mjölk till kall gröt, beqväm vid ofta samt bröd och sill, till morgon, mål där ej velling bröd och sill, dessa retter vor en ständigt rät hos almågefolket även kunde någon gång hända att det kokades så kallad Ölost, den bereddtes av ätte, mjölk, som okas sig vid uppkokningen, och bildades ot klumpar Ölost, ej att förveckla med mel, söt och vilken var en bättre söt

August Ruus den 2/2 1933

(Landsmålsarkivets frågolista, mjölkhusättning)

Mjölken mestags ofta vid färden eller vid
arbete bortom hemmet. Kärlet var, mjölken
förvarades med tyg så att kylan ej kunde
intränga, var det arbete i skogen eller
köring tändes lades i regel upp en
eld så att den ej skulle vara för kall
då den förtändes detta gick bra om
kärlet var, mjölken förvarades var av
plåt eller koppar men många hade
endast träkjeds då fick den ställas
så nära elden, som möjligt för att
få den varsta kylan örlägsnad vid
längre färder äfter hit lindades först
tyg sedan halms om kärlet och då
stog den lades mot kylan

August Ruus den 2/2 1933

[Landsmålsarkivets frögoliöta mjölkhuskolning]

(Uppteckare Aug. Ruus, eul. brev mycket från denna var f. 1829).

Smältningen i kaffe var mycket enklares
om sådant var med på färden eller vid
arbete, utom hemmet. Hadde de i regel
en mindre flaskas av glas denna
förvarades omlindad i kläderna för
den var ganska liten och i regel flatt
det fanns också de som hällde i
mjölken eller grädden i kaffe kottarna
Om morgonen och då var det bara
att värma upp det hela, då sattes
en stöv i lutande ställning öfver elden
och på så vis gick det ganska
lätt att få det varmt ibland gick
det på ett par stunder att vara emellan
och det var nog det allra enklaste.

August Ruus den 2/2 1938

Landsmålsarkivet Uppsala 5473
A. Ruus. 1933. V. TUNHEM

VGL.

Frgl.:1